

Lausuntopyyntö: Vammaisalan ammattitutkinnon perusteiden luonnos

Kehitysvammaliiton vastaukset kysymyksiin

14.1.2021

1. Tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyys

Kehitysvammaliitto kannattaa henkilökohtaisen avun osaamisalan siirtoa vammaisalan ammattitutkintoon. Näemme tärkeänä, että tutkinto muodostuu kahdesta osaamisalasta ja näin säilyy selkeästi kaksi vaihtoehtoa: kehitysvamma-ala ja henkilökohtainen apu.

Kehitysvamma-alan osaamisalaa tarvitaan, koska yhä useammalla alalle rekrytoituvalla ei ole pohjakoulutusta tai kokemusta kehitysvammaisuudesta. Työnantajan näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että tutkinnon ja osaamisalan kautta on mahdollisuuksia saada valmiuksia ja kehittää osaamista kehitysvamma-alalla toimimiseen.

Kehitysvamma-alan keskeisin ongelma on työvoiman saatavuus. Ammattiin kouluttautumisen tulee olla joustavaa ja vastata työelämän tarpeita. Yhä useampi vaihtaa ammattia työuransa aikana. Ammattitutkinnon kautta saadaan hyödyllistä perustietoa ja valmiuksia alalla toimimiseen. Tämä vähentää työntäjän paineita täydennyskoulutukseen.

Kehitysvamma-alan osaamisessa korostuu itsemääräämisoikeuden, osallisuuden, vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukeminen. Tämän lisäksi tulee tunnistaa ja osata toimia siten, että kehitysvammaisen henkilön elämän perustarpeet ja hyvinvointi tulevat turvatuiksi. Kehitysvamma-alan osaamisalan sisällöissä on hyvin huomioitu monia näkökulmia: perustarpeista huolehtiminen, yksilökeskeinen suunnittelu ja työote, vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukeminen sekä selkokieli.

YK:n vammaissopimuksen periaatteiden mukaisesti osaamisalan sisällön tulisi vielä vahvemmin tarjota osaamisen kehittämisen tukea itsemääräämisen ja osallisuuden tukemiseen. Päätöksenteon tukeminen ja ns. tuettu päätöksenteko on kirjattu YK:n vammaissopimukseen itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden tukemisen keskeisenä keinona. Kehitysvamma-alan osaamisalalla päätöksenteon tukeminen on esityksessä kuitenkin heikommin esille kuin henkilökohtaisen avun osaamisalaa koskevassa esityksessä.

Esitämme muutosta kehitysvamma-alan pakolliseen tutkinnon osaan Toimintakyvyn ja oppimisen tukeminen, 45 osp. Nimetään tutkinnon osa seuraavasti: Toimintakyvyn ja osallisuuden tukeminen ja liitetään tutkinnon kriteereihin ja sisältöihin itsemääräämisen ja osallisuuden tukeminen.

2. Tutkinnon muodostuminen

Kehitysvamma-alan ja henkilökohtaisen avun osaamisalojen tutkinnon muodostumisessa on eroja. Kehitysvamma-alan osaamisalassa on runsaasti pakollisia tutkinnon osia ja vähän joustavuutta valinnaisissa opinnoissa. Tämä voi näyttäytyä opiskelija harkitsevalle motivaatiota ja opintoihin hakeutumista heikentävänä asiana. Vastaavasti henkilökohtaisen avun osaamisalan pakolliset osat ovat suppeat ja tutkinto rakentuu pitkälti valinnaisista osista.

Näemme tärkeänä, että kehitysvamma-alan valinnaisia tutkinnon osia laajennetaan, jotta opiskelijat voivat myös tässä osaamisalassa erikoistua asiakasryhmänsä tarpeisiin ja rakentaa yksilöllisempiä oppimisen polkuja. Tarvitaan joustoa, koska tarvitaan erilaista osaamista, jos työskennellään esim.

lasten, nuorten, aikuisten tai ikääntyvien vammaisten ihmisten kanssa. Myös asiakkaiden tuen tarpeet vaihtelevat.

3. Tutkinnon osien sisällöstä (ammattitaitovaatimukset ja ammattitaidon osoittamistavat)

Nyt lausunnolla olevaan vammaisalan ammattitutkinnon esitykseen on tehty vain vähäisiä muutoksia kehitysvamma-alan osaamisalaan, joka uudistettiin edellisen kerran vuonna 2018 ja on monilta osin edelleen ajantasainen.

Koska tutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja sisältöjä ei ole uudistettu vielä kuitenkaan riittävästi suhteessa tulevaan vammaispalvelulakiin, näemme tärkeänä, että ammattitutkinnon sisällöt uudistetaan perusteellisemmin viimeistään siihen mennessä, kun uusi vammaispalvelulaki astuu voimaan.

Näyttöihin perustuva osaamisen osoittaminen on mahdollista molemmilla osaamisaloilla. Näytöissä on varmistettava, että osaamisalojen sisältövaatimukset tulevat riittävästi todennetuiksi.

Saamiemme käytännön kokemusten mukaan haasteelliseksi tämän voi tehdä se, että tutkinnon osat sisältävät runsaasti hyväksytyyn suoritukseen kriteerejä suhteessa siihen, että kyse on perustason ammattitutkinnosta eikä syventävästä erikoisammattitutkinnosta.

Ehdotamme, että hyväksytyyn suoritukseen kriteerit tarkastetaan vielä osaamisen osoittamisen ja näyttöjen suorittamisen näkökulmasta sekä arvioidaan sisältöjen laajuuden oikeasuhteisuus.

Espoo, 15.1.2021

Marianna Ohtonen
toiminnanjohtaja

Susanna Hintsala
yksikön johtaja